

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

11 septembrie 2014*

„Acordul de asociere CEE-Turcia — Articolul 41 alineatul (1) din Protocolul adițional și articolul 13 din Decizia nr. 1/80 — Domeniu de aplicare — Introducerea de noi restricții privind libertatea de stabilire, libera prestare a serviciilor și condițiile de acces la încadrarea în muncă — Interdicție — Libera prestare a serviciilor — Articolele 56 TFUE și 57 TFUE — Detașare de lucrători — Resortisanți ai unor țări terțe — Cerința unui permis de muncă pentru punerea la dispoziție de forță de muncă”

În cauza C-91/13,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Raad van State (Țările de Jos), prin decizia din 20 februarie 2013, primită de Curte la 25 februarie 2013, în procedura

Essent Energie Productie BV

împotriva

Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta (raportor), președinte de cameră, și domnii J. L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot și A. Arabadjiev, judecători,

avocat general: domnul Y. Bot,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 20 martie 2014,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Essent Energie Productie BV, de T. L. Badoux, avocat;
- pentru guvernul olandez, de M. Bulterman și de J. Langer, în calitate de agenți;
- pentru guvernul danez, de M. Wolff, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de J. Enegren și de M. van Beek, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 8 mai 2014,

* Limba de procedură: neerlandeza.

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 41 alineatul (1) din Protocolul adițional semnat la 23 noiembrie 1970 la Bruxelles și încheiat, aprobat și confirmat, în numele Comunității, prin Regulamentul (CEE) nr. 2760/72 al Consiliului din 19 decembrie 1972 (JO L 293, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 69, p. 19, denumit în continuare „protocolul adițional”), precum și a articolului 13 din Decizia nr. 1/80 a Consiliului de asociere din 19 septembrie 1980 privind dezvoltarea asocierii (denumită în continuare „Decizia nr. 1/80”). Consiliul de asociere a fost instituit prin Acordul de asociere dintre Comunitatea Economică Europeană și Turcia, care a fost semnat la 12 septembrie 1963, la Ankara, de Republica Turcia, pe de o parte, precum și de statele membre ale CEE și de Comunitate, pe de altă parte, și care a fost încheiat, aprobat și confirmat în numele acestora prin Decizia 64/732/CEE a Consiliului din 23 decembrie 1963 (JO 1964, 217, p. 3685 Ediție specială, 11/vol. 1, p. 10, denumit în continuare „acordul de asociere”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Essent Energie Productie BV (denumită în continuare „Essent”), pe de o parte, și Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ministrul pentru afaceri sociale și muncă, denumit în continuare „Minister”), pe de altă parte, cu privire la o amendă care i-a fost aplicată de acesta din urmă pentru faptul că a executat lucrări prin intermediul unor lucrători resortisanți ai unor țări terțe fără ca aceștia să fi obținut un permis de muncă.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Acordul de asociere

- 3 Conform articolului 2 alineatul (1), acordul de asociere are drept scop să promoveze consolidarea continuă și echilibrată a relațiilor comerciale și economice dintre părțile contractante, inclusiv în domeniul forței de muncă, prin realizarea treptată a liberei circulații a lucrătorilor (articolul 12 din acordul de asociere), precum și prin eliminarea restricțiilor privind libertatea de stabilire (articolul 13 din acest acord) și libera prestare a serviciilor (articolul 14 din acordul menționat), pentru a îmbunătăți nivelul de trai al poporului turc și pentru a facilita ulterior aderarea Republicii Turcia la Uniune (al patrulea considerent al preambulului și articolul 28 din același acord).

Protocolul adițional

- 4 Protocolul adițional, care, conform articolului 62 din acesta, face parte integrantă din acordul de asociere, stabilește, în temeiul articolului 1, condițiile, modalitățile și ritmurile de realizare a etapei tranzitorii prevăzute la articolul 4 din acest acord.
- 5 Protocolul adițional cuprinde un titlu II, denumit „Circulația persoanelor și a serviciilor”, în cadrul căruia capitolul I privește „[l]ucrătorii”, iar capitolul II este consacrat dreptului de stabilire, serviciilor și transporturilor.
- 6 Articolul 41 alineatul (1) din protocolul adițional, care figurează în capitolul II menționat, prevede:

„Părțile contractante se abțin să introducă în relațiile dintre ele noi restricții cu privire la libertatea de stabilire și libertatea de prestare a serviciilor.”

- 7 Articolul 59 din protocolul adițional, care face parte din titlul IV din acesta, intitulat „Dispoziții generale și finale”, are următorul cuprins:

„În domeniile reglementate de prezentul protocol, Turcia nu poate beneficia de un tratament mai favorabil decât cel pe care statele membre și-l acordă reciproc în temeiul [Tratatului FUE].”

Decizia nr. 1/80

- 8 Articolul 13 din Decizia 1/80 prevede:

„Statele membre ale [Uniunii] și Turcia nu pot introduce noi restricții privind condițiile de acces la încadrarea în muncă al lucrătorilor și al membrilor familiei lor care se găsesc pe teritoriul acestor state în situație legală în ceea ce privește șederea și accesul pe piața muncii.” [traducere neoficială]

Dreptul olandez

- 9 Potrivit articolului 1 alineatul 1 primul paragraf litera b punctul 1 din Legea privind încadrarea în muncă a străinilor (Wet arbeid vreemdelingen), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „Wav 1994”), prin „angajator” se înțelege persoana care realizează o muncă prin intermediul altei persoane în exercitarea unei funcții, a unei profesii sau a unei activități economice.
- 10 În temeiul articolului 2 alineatul 1 din Wav 1994, unui angajator îi este interzis să angajeze un străin în Țările de Jos fără permis de muncă.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 11 Essent este o societate stabilită în Țările de Jos, care a însărcinat BIS Industrial Services Nederland BV (denumită în continuare „BIS”), stabilită de asemenea în Țările de Jos, să execute lucrări care constau în montarea unor schele în sediul său secundar situat în Geertruidenberg (Țările de Jos).
- 12 Potrivit unui raport întocmit de inspecția muncii la 8 martie 2010, în cadrul unui control efectuat de aceasta din urmă la 15, la 19 și la 20 mai 2008 la sediul acestei unități, s-a constatat că 33 de resortisanți ai unor țări terțe, dintre care 29 de resortisanți turci, au participat, în perioada cuprinsă între 1 ianuarie și 20 mai 2008, la realizarea lucrărilor menționate.
- 13 Potrivit aceluiași raport, acești lucrători resortisanți ai unor țări terțe au fost detașați la BIS de către Ekinci Gerüstbau GmbH (denumită în continuare „Ekinci”), o întreprindere stabilită în Germania la care erau angajați acești lucrători, fără ca vreun permis de muncă să fi fost eliberat în acest sens de autoritățile olandeze.
- 14 Prin decizia din 11 mai 2010, Minister a aplicat societății Essent o amendă de 264 000 de euro pentru încălcarea articolului 2 alineatul 1 din Wav 1994, pentru motivul că această societate realizase executarea lucrărilor respective prin intermediul unor lucrători străini fără ca aceștia din urmă să fi făcut obiectul unui permis de muncă, în condițiile în care, în temeiul reglementării olandeze, un astfel de permis era obligatoriu.
- 15 Essent a contestat decizia menționată.
- 16 Prin decizia din 22 decembrie 2010, Minister a declarat această contestație nefondată pentru motivul că serviciul furnizat de Ekinci constase exclusiv în detașarea de forță de muncă, astfel încât Essent, în calitate de client și angajator al lucrătorilor străini respectivi, trebuia să dispună de permise de muncă pentru aceștia din urmă.

- 17 Prin hotărârea din 27 septembrie 2011, Rechtbank 's-Hertogenbosch (Țările de Jos) a respins acțiunea introdusă de Essent împotriva deciziei de respingere menționate. Această instanță a considerat printre altele că Minister a aplicat în mod corect o amendă societății Essent, întrucât serviciul furnizat de Ekinci consta doar în detașarea de lucrători străini și că, în acest context, dreptul Uniunii nu se opunea unei reglementări a unui stat membru care prevede ca lucrătorii detașați pe teritoriul acestui stat să fie titulari ai unui permis de muncă.
- 18 Essent a formulat apel împotriva hotărârii menționate în fața instanței de trimitere.
- 19 În aceste condiții, Raad van State a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Într-o situație precum cea din procedura principală, un client care, în temeiul articolului 2 alineatul 1 din [Wav 1994], trebuie considerat angajatorul lucrătorilor turci în cauză poate invoca împotriva autorităților olandeze clauza de «standstill» prevăzută la articolul 13 din Decizia nr. 1/80 sau pe cea prevăzută la articolul 41 din protocolul adițional?
- 2) a) Clauza de «standstill» prevăzută la articolul 13 din Decizia nr. 1/80 sau cea prevăzută la articolul 41 din protocolul adițional trebuie interpretate în sensul că se opun introducerii unei interdicții, precum cea prevăzută la articolul 2 alineatul 1 din [Wav 1994], aplicabilă clienților, de a angaja în Țările de Jos lucrători resortisanți ai unei țări terțe, în speță [Republica] Turcia, fără permis de muncă, dacă lucrătorii respectivi sunt angajați de o întreprindere germană și lucrează pentru clientul [stabilit] în Țările de Jos prin intermediul unei întreprinderi olandeze utilizatoare?
- b) În această privință, are relevanță faptul că, înainte de intrarea în vigoare atât a clauzei de «standstill» prevăzute la articolul 41 din protocolul adițional, cât și a celei prevăzute la articolul 13 din Decizia 1/80, angajatorului îi era interzis să angajeze cu contract individual de muncă un lucrător străin fără permis de muncă și că această interdicție fusese de asemenea extinsă, anterior intrării în vigoare a clauzei de standstill prevăzute la articolul 13 din Decizia nr. 1/80, la întreprinderile utilizatoare la care sunt detașați străinii?”

Cu privire la întrebările preliminare

- 20 Prin intermediul întrebărilor formulate, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 41 alineatul (1) din protocolul adițional și articolul 13 din Decizia nr. 1/80 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări a unui stat membru precum cea în discuție în litigiul principal, în temeiul căreia, atunci când lucrători turci sunt puși, de către o întreprindere stabilită într-un alt stat membru, la dispoziția unei întreprinderi utilizatoare stabilite în primul stat membru, cu scopul de a efectua lucrări pentru o altă întreprindere stabilită în acest stat membru, o astfel de punere la dispoziție este supusă condiției ca acești lucrători să fi făcut obiectul unui permis de muncă.

Cu privire la aplicabilitatea articolului 41 alineatul (1) din protocolul adițional și a articolului 13 din Decizia nr. 1/80

- 21 Trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, articolul 41 alineatul (1) din protocolul adițional și articolul 13 din Decizia nr. 1/80 au un efect direct. În consecință, aceste două dispoziții pot fi invocate de resortisanții turci cărora le sunt aplicabile în fața instanțelor statelor membre pentru a înlătura aplicarea normelor de drept intern care le sunt contrare (a se vedea Hotărârea Abatay și alții, C-317/01 și C-369/01, EU:C:2003:572, punctele 58 și 59, precum și Hotărârea Demirkan, C-221/11, EU:C:2013:583, punctul 38).

- 22 Pe de altă parte, Curtea a precizat că nici acordul de asociere și protocolul adițional la acesta și nici Decizia nr. 1/80, care privește exclusiv libera circulație a lucrătorilor, nu prevăd nicidecum un principiu general al liberei circulații a persoanelor între Turcia și Uniune (a se vedea Hotărârea Demirkan, EU:C:2013:583, punctul 53).
- 23 În acest context, Curtea a statuat în mod repetat că, spre deosebire de lucrătorii statelor membre, resortisanții turci nu se bucură de libera circulație în interiorul Uniunii, ci beneficiază numai de anumite drepturi, doar pe teritoriul statului membru gazdă (a se vedea în special Hotărârea Savas, C-37/98, EU:C:2000:224, punctul 59, Hotărârea Abatay și alții, EU:C:2003:572, punctul 64, precum și Hotărârea Derin, C-325/05, EU:C:2007:442, punctul 66).
- 24 Este necesar să se arate că, în cauza principală, statul membru gazdă al lucrătorilor resortisanți turci respectivi este Republica Federală Germania, unde aceștia locuiesc și lucrează legal.
- 25 În consecință, acesta este statul membru împotriva căruia acești lucrători pot invoca drepturile care le sunt conferite în temeiul articolului 13 din Decizia nr. 1/80.
- 26 Pe de altă parte, articolul 13 menționat privește măsurile naționale în materia accesului la încadrarea în muncă și nu este menit să protejeze resortisanții turci deja integrați pe piața muncii dintr-un stat membru (a se vedea Hotărârea Sahin, C-242/06, EU:C:2009:554, punctul 51).
- 27 În plus, din sistemul și din finalitatea Deciziei nr. 1/80 rezultă că, în situația actuală de dezvoltare a liberei circulații a lucrătorilor în cadrul asocierii CEE-Turcia, această decizie are ca obiect esențial integrarea progresivă a lucrătorilor turci în statul membru gazdă prin desfășurarea unei munci legale, în principiu neîntreruptă (a se vedea Hotărârea Abatay și alții, EU:C:2003:572, punctul 90).
- 28 Or, lucrătorii resortisanți turci în discuție în litigiul principal, care locuiesc și lucrează legal în statul lor membru gazdă, respectiv Republica Federală Germania, au fost detașați pe teritoriul olandez pentru o perioadă limitată, corespunzătoare timpului necesar executării lucrărilor de montare de schele cu care BIS a fost însărcinată de Essent.
- 29 Astfel, niciun element din dosar nu permite să se considere că lucrătorii menționați aveau intenția de a se integra pe piața muncii din Regatul Țărilor de Jos ca stat membru gazdă.
- 30 Rezultă că articolul 13 din Decizia nr. 1/80 nu se aplică într-o situație precum cea în cauză în litigiul principal.
- 31 În ceea ce privește articolul 41 alineatul (1) din protocolul adițional, trebuie amintit că, astfel cum reiese chiar din modul său de redactare, acesta prevede, în termeni clari, preciși și necondiționați, o clauză de „standstill” lipsită de echivoc, care interzice părților contractante să introducă, începând de la data intrării în vigoare a protocolului adițional, noi restricții privind libertatea de stabilire și libera prestare a serviciilor (a se vedea Hotărârea Demirkan, EU:C:2013:583, punctul 37).
- 32 Această clauză de „standstill” interzice în mod general introducerea oricărei măsuri noi care ar avea ca obiect sau ca efect să condiționeze exercitarea de către un resortisant turc a libertăților economice menționate pe teritoriul unui stat membru de îndeplinirea unor condiții mai restrictive decât cele care erau aplicabile la data la care protocolul adițional a intrat în vigoare în ceea ce privește statul membru respectiv (a se vedea Hotărârea Demirkan, EU:C:2013:583, punctul 39).
- 33 În această privință, Curtea a statuat deja că articolul 41 alineatul (1) din protocolul adițional poate fi invocat de o întreprindere stabilită în Turcia care prestează în mod legal servicii într-un stat membru și de resortisanți turci care sunt conducători auto profesioniști angajați de o astfel de întreprindere (a se vedea Hotărârea Abatay și alții, EU:C:2003:572, punctele 105 și 106, precum și Hotărârea Demirkan, EU:C:2013:583, punctul 40).

- 34 În schimb, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 55 din concluzii, în ceea ce privește litigiul principal, singurul element de legătură cu Republica Turcia constă în prezența unor resortisanți turci printre lucrătorii detașați de Ekinci pe teritoriul olandez. Or, având în vedere lipsa, în situația care a dat naștere acestui litigiu, a unei activități economice între Republica Turcia și Regatul Țărilor de Jos, acest element nu este suficient pentru ca situația din litigiul principal să intre în domeniul de aplicare al articolului 41 alineatul (1) din protocolul adițional.
- 35 Din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că articolul 41 alineatul (1) din protocolul adițional și articolul 13 din Decizia nr. 1/80 nu sunt aplicabile într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal.

Cu privire la articolele 56 TFUE și 57 TFUE

- 36 Trebuie amintit că împrejurarea că, pe plan formal, o instanță națională a formulat o întrebare preliminară făcând trimitere la anumite dispoziții ale dreptului Uniunii nu împiedică Curtea să îi furnizeze toate elementele de interpretare care pot fi utile pentru soluționarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă instanța menționată s-a referit sau nu s-a referit la acestea în enunțul întrebărilor sale. În această privință, revine Curții sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și mai ales din motivarea deciziei de trimitere elementele dreptului Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului (a se vedea Hotărârea Vicoplus și alții, C-307/09-C-309/09, EU:C:2011:64, punctul 22 și jurisprudența citată).
- 37 În acest context, este necesar să se amintească de asemenea că, potrivit unei jurisprudențe consacrate a Curții, activitatea unei întreprinderi care constă în punerea la dispoziție, în schimbul unei remunerații, de forță de muncă ce rămâne în serviciul acelei întreprinderi fără ca vreun contract de muncă să fie încheiat cu utilizatorul constituie o activitate profesională care întrunește condițiile stabilite la articolul 57 primul paragraf TFUE și, prin urmare, trebuie considerată un serviciu în sensul acestei dispoziții (a se vedea Hotărârea Webb, 279/80, EU:C:1981:314, punctul 9, precum și Hotărârea Vicoplus și alții, EU:C:2011:64, punctul 27).
- 38 În ceea ce privește litigiul principal, serviciul de punere la dispoziție de forță de muncă este furnizat de o întreprindere stabilită în Germania unei întreprinderi utilizatoare stabilite în Țările de Jos.
- 39 Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 60 din concluzii, pe de o parte, o astfel de prestare de servicii între două întreprinderi stabilite în două state membre diferite intră în domeniul de aplicare al articolului 56 TFUE, precum și al articolului 57 TFUE, iar, pe de altă parte, împrejurarea că punerea la dispoziție de forță de muncă în cauză privește lucrători resortisanți ai unor țări terțe este, în această privință, lipsită de efect în această privință.
- 40 De asemenea, faptul că Essent nu este beneficiarul direct al prestării serviciului de punere la dispoziție de forță de lucru în discuție în litigiul principal nu poate avea drept consecință privarea acestei întreprinderi de posibilitatea invocării articolelor 56 TFUE și 57 TFUE pentru a contesta sancțiunea care i-a fost aplicată de Minister.
- 41 Astfel, dacă această posibilitate ar fi refuzată întreprinderii Essent, ar fi suficient ca statul membru pe teritoriul căruia este stabilită întreprinderea beneficiară a unei astfel de prestații să rețină o definiție largă a noțiunii de angajator, precum cea în discuție în litigiul principal, pentru a împiedica aplicarea normelor Tratatului FUE privind libera prestare a serviciilor și, în consecință, să lipsească de efecte interdicția restricțiilor privind această libertate, prevăzută la articolul 56 TFUE.
- 42 Pe de altă parte, în condițiile în care, în calitate de client aflat în lanțul întreprinderilor vizate de prestarea de servicii în discuție în litigiul principal, Essent a fost singura întreprindere a cărei răspundere a fost reținută de autoritățile olandeze și căreia i s-a aplicat o amendă, aspectul dacă

dispozițiile reglementării în discuție în litigiul principal, care a determinat aplicarea acestei amenzi, sunt compatibile cu articolele 56 TFUE și 57 TFUE este efectiv util pentru soluționarea litigiului cu care este sesizată instanța de trimitere, care are ca obiect legalitatea amenzii menționate.

- 43 În consecință, este necesar să se examineze dacă articolele 56 TFUE și 57 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări precum cea în discuție în litigiul principal.
- 44 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, articolul 56 TFUE impune nu numai eliminarea oricărei discriminări pe considerente de cetățenie sau naționalitate a prestatorului de servicii stabilit în alt stat membru, ci și, în egală măsură, eliminarea oricărei restricții, chiar dacă aceasta se aplică fără a distinge între prestatorii naționali și cei din alte state membre, atunci când este de natură să interzică, să îngreuneze sau să facă mai puțin atractive activitățile prestatorului stabilit în alt stat membru, unde acesta furnizează în mod legal servicii similare (a se vedea Hotărârea Comisia/Luxemburg, C-445/03, EU:C:2004:655, punctul 20, și Hotărârea Comisia/Austria, C-168/04, EU:C:2006:595, punctul 36).
- 45 În ceea ce privește detașarea de lucrători dintr-o țară terță de către o întreprindere prestatoare de servicii stabilită într-un stat membru al Uniunii, Curtea a statuat deja că o reglementare națională care condiționează prestarea de servicii pe teritoriul național de către o întreprindere stabilită într-un alt stat membru de eliberarea unei autorizații administrative constituie o restrângere a acestei libertăți în sensul articolului 56 TFUE (a se vedea Hotărârea Comisia/Germania, C-244/04, EU:C:2006:49, punctul 34, și Hotărârea Comisia/Austria, EU:C:2006:595, punctul 40).
- 46 Or, în temeiul reglementării în discuție în litigiul principal, unui angajator îi este interzis, în cadrul unei prestări de servicii transnaționale care constă în punerea la dispoziție de forță de muncă, să angajeze în Țările de Jos un străin care nu deține un permis de muncă.
- 47 Pe de altă parte, condițiile și obligațiile referitoare la termene, care trebuie respectate în vederea obținerii acestui permis de muncă, precum și cheltuielile administrative pe care le implică obținerea unui astfel de permis împiedică punerea la dispoziția unei întreprinderi utilizatoare stabilite în Țările de Jos de către o întreprindere prestatoare de servicii stabilită într-un alt stat membru de lucrători resortisanți ai unor țări terțe și, pe cale de consecință, desfășurarea de către această din urmă întreprindere a unor activități de prestări de servicii (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Luxemburg, EU:C:2004:655, punctul 23, Hotărârea Comisia/Germania, EU:C:2006:49, punctul 35, precum și Hotărârea Comisia/Austria, EU:C:2006:595, punctele 39 și 42).
- 48 Cu toate acestea, o reglementare națională dintr-un domeniu care nu a făcut obiectul unei armonizări la nivelul Uniunii și care se aplică fără deosebire oricărei persoane sau întreprinderi care exercită o activitate pe teritoriul statului membru în cauză poate, în pofida efectului său restrictiv pentru libera prestare a serviciilor, să fie justificată în măsura în care răspunde unui motiv imperativ de interes general, acest interes nu a fost deja ocrotit prin normele aplicabile prestatorului în statul membru în care este stabilit, norma este adecvată pentru a garanta realizarea obiectivului pe care îl urmărește și nu depășește ceea ce este necesar pentru atingerea acestuia (a se vedea Hotărârea Comisia/Luxemburg, EU:C:2004:655, punctul 21, Hotărârea Comisia/Germania, EU:C:2006:49, punctul 31, și Hotărârea Comisia/Austria, EU:C:2006:595, punctul 37).
- 49 Materia privind detașarea lucrătorilor salariați resortisanți ai unei țări terțe în cadrul unei prestări de servicii transfrontaliere nu este armonizată în prezent la nivelul Uniunii. Prin urmare, este necesar, în aceste condiții, să se examineze dacă restricțiile privind libera prestare a serviciilor care decurg din reglementarea în discuție în litigiul principal sunt justificate de un obiectiv de interes general și, dacă este cazul, dacă acestea sunt necesare pentru a urmări acest obiectiv în mod efectiv și cu mijloace adecvate (a se vedea Hotărârea Comisia/Austria, EU:C:2006:595, punctul 44 și jurisprudența citată).

- 50 Interogat cu privire la acest subiect în cadrul ședinței, guvernul olandez a arătat că reglementarea în discuție în litigiul principal este justificată de obiectivul privind protecția pieței naționale a muncii.
- 51 În această privință, trebuie amintit că, deși este cert că preocuparea de a evita perturbări pe piața muncii constituie un motiv imperativ de interes general, lucrătorii angajați de o întreprindere stabilită într-un stat membru și care sunt detașați într-un alt stat membru în vederea realizării unei prestări de servicii nu pretind totuși să aibă acces la piața muncii din acest al doilea stat, întrucât se întorc în țara de origine sau de reședință după îndeplinirea misiunii lor (a se vedea Hotărârea Rush Portuguesa, C-113/89, EU:C:1990:142, punctul 15, Hotărârea Comisia/Luxemburg, EU:C:2004:655, punctul 38, și Hotărârea Comisia/Austria, EU:C:2006:595, punctul 55).
- 52 Cu toate acestea, un stat membru poate verifica dacă o întreprindere stabilită într-un alt stat membru, care detașează pe teritoriul său lucrători dintr-o țară terță, nu se servește de libertatea de a presta servicii în alt scop decât prestarea serviciului respectiv (a se vedea Hotărârea Rush Portuguesa, EU:C:1990:142, punctul 17, Hotărârea Comisia/Luxemburg, EU:C:2004:655, punctul 39, și Hotărârea Comisia/Austria, EU:C:2006:595, punctul 56).
- 53 Astfel de verificări trebuie să respecte însă limitele pe care le stabilește dreptul Uniunii, în special pe cele rezultate din libertatea de a presta servicii, care nu poate deveni iluzorie și a cărei exercitare nu poate să depindă de aprecierea discreționară a administrației (a se vedea Hotărârea Rush Portuguesa, EU:C:1990:142, punctul 17, Hotărârea Comisia/Germania, EU:C:2006:49, punctul 36, și Hotărârea Comisia/Luxemburg, EU:C:2004:655, punctul 40).
- 54 În acest context, este necesar să se arate că natura specială a activității unei întreprinderi constând în punerea la dispoziție, în schimbul unei remunerații, de forță de muncă ce rămâne în serviciul acelei întreprinderi, fără ca vreun contract de muncă să fie încheiat cu utilizatorul, nu înlătură caracterul acestei întreprinderi de întreprindere de prestări de servicii care intră în domeniul de aplicare al articolului 56 TFUE și următoarelor și nu poate sustrage o astfel de activitate de sub incidența normelor privind libera prestare a serviciilor (a se vedea Hotărârea Webb, EU:C:1981:314, punctul 10).
- 55 În consecință, dacă unui stat membru trebuie să i se recunoască atât capacitatea de a verifica dacă o întreprindere stabilită într-un alt stat membru, care furnizează unei întreprinderi utilizatoare stabilite în primul stat membru un serviciu care constă în punerea la dispoziție de lucrători resortisanți ai unor țări terțe, utilizează libertatea de a presta servicii în alte scopuri decât prestarea serviciului respectiv, cât și posibilitatea de a lua măsurile de control necesare în această privință (a se vedea Hotărârea Comisia/Germania, EU:C:2006:49, punctul 36), exercitarea acestei posibilități nu poate însă permite acestui stat membru să impună cerințe disproporționate.
- 56 Or, menținerea, cu titlu permanent, de către un stat membru a cerinței unui permis de muncă pentru resortisanții unor țări terțe care sunt puși la dispoziția unei întreprinderi stabilite în acest stat de către o întreprindere stabilită într-un alt stat membru depășește ceea ce este necesar pentru a atinge obiectivul urmărit de reglementarea în discuție în litigiul principal.
- 57 În această privință, obligația impusă unei întreprinderi prestatoare de servicii de a furniza autorităților olandeze informațiile care să ateste că lucrătorii în cauză se află într-o situație legală, în special în ceea ce privește reședința, permisul de muncă și asigurarea socială, în statul membru în care această întreprindere îi angajează ar oferi autorităților menționate, într-un mod mai puțin restrictiv și la fel de eficient ca cerința privind permisul de muncă în discuție în litigiul principal, garanții privind legalitatea situației acestor lucrători și privind faptul că aceștia își desfășoară activitatea principală în statul membru în care este stabilită întreprinderea prestatoare de servicii (a se vedea Hotărârea Comisia/Luxemburg, EU:C:2004:655, punctul 46, și Hotărârea Comisia/Germania, EU:C:2006:49, punctul 41).

- 58 O astfel de obligație ar putea consta într-o simplă declarație prealabilă, care ar permite autorităților olandeze să verifice informațiile furnizate și să ia măsurile necesare în caz de neregularitate a situației lucrătorilor respectivi. În plus, obligația menționată ar putea îmbrăca forma unei notificări succinte a documentelor solicitate, în special în cazul în care durata detașării nu permite exercitarea unui astfel de control în mod eficient (a se vedea Hotărârea Comisia/Germania, EU:C:2006:49, punctul 41).
- 59 De asemenea, obligația impusă unei întreprinderi prestatoare de servicii de a semnala în prealabil autorităților olandeze prezența unuia sau a mai multor lucrători salariați detașați, durata prevăzută a acestei prezențe și prestarea sau prestările de servicii care justifică detașarea ar constitui o măsură la fel de eficientă și mai puțin restrictivă decât cerința permisului de muncă în discuție în litigiul principal. Aceasta ar fi de natură să permită acestor autorități să controleze respectarea legislației sociale olandeze pe durata detașării, ținând cont de obligațiile care revin deja acestei întreprinderi în temeiul normelor de drept social aplicabile în statul membru de origine (a se vedea Hotărârea Comisia/Luxemburg, EU:C:2004:655, punctul 31, și Hotărârea Comisia/Germania, EU:C:2006:49, punctul 45). Combinată cu informațiile furnizate de întreprinderea menționată cu privire la situația lucrătorilor respectivi, menționate la punctul 57 din prezenta hotărâre, o astfel de obligație ar permite autorităților respective să ia, dacă este cazul, măsurile care se impun la expirarea perioadei de detașare prevăzute.
- 60 Având în vedere toate considerațiile precedente, este necesar să se răspundă la întrebările adresate că articolele 56 TFUE și 57 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări a unui stat membru precum cea în discuție în litigiul principal, în temeiul căreia, atunci când lucrători resortisanți ai unor țări terțe sunt puși de către o întreprindere stabilită într-un alt stat membru la dispoziția unei întreprinderi utilizatoare stabilite în primul stat membru cu scopul de a efectua lucrări pentru o altă întreprindere stabilită în acest stat membru, o astfel de punere la dispoziție este supusă condiției ca acești lucrători să fi obținut un permis de muncă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 61 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Articolele 56 TFUE și 57 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări a unui stat membru precum cea în discuție în litigiul principal, în temeiul căreia, atunci când lucrători resortisanți ai unor țări terțe sunt puși de către o întreprindere stabilită într-un alt stat membru la dispoziția unei întreprinderi utilizatoare stabilite în primul stat membru cu scopul de a efectua lucrări pentru o altă întreprindere stabilită în acest stat membru, o astfel de punere la dispoziție este supusă condiției ca acești lucrători să fi făcut obiectul unui permis de muncă.

Semnături